

УДК633.63:664:338.3
**СИТУАЦІЯ В БУРЯКОЦУКРОВІЙ ГАЛУЗІ
Й НА РИНКУ ЦУКРУ: СЕЗОН ЦУКРОВАРІННЯ-2009**
Оглядова стаття

ЯРЧУК М.М.,
голова правління –
генеральний директор
Національної асоціації
цукрових буряків «Укрцукор»
БОРИСЮК П.Г.,
перший заступник
голови правління
Національної асоціації
цукрових буряків «Укрцукор»

Вступ. За даними регіонів, станом на 1 вересня 2009 року площа до збирання цукрових буряків складає 326,0 тис. га, або на 13,6 відсотка менше, ніж у 2008 році. З них на долю сільгосптоваровиробників припадає 288 тис. га (у 2008 році - 322,2 тис. га), в тому числі інтегрованих цукрових компаній – 136,5 тис. га та цукрових заводів – 78,9 тис. га, що разом складає 215,4 тис. га, або 66,0 відсотків від загальної площі посіву. Безпосередньо сільськогосподарськими підприємствами у поточному році посіяно 73 тис. га, господарствами населення – 38,0 тис. га, що складає 69 відсотків до минулого року.

Стан посівів цукрових буряків. Середня маса кореня цукрових буряків у середньому по Україні (станом на 01.09.2009 р.) становить 462 грами, що на 9,7 відсотка більше, ніж у 2008 році. Середня цукристість цукрових буряків складає 15,6 відсотка, що на 0,6 відсотка вище показника минулого року. Біологічна врожайність цукрових буряків становить 400 ц/га, наявність цукру 6,2 тонн на 1 гектарі, загальна кількість цукру на посівах цукрових буряків – 2 млн. тонн.

Позитивна тенденція з підвищення рівня урожайності цукрових буряків стала можливою у зв'язку з тим, що 8 провідних компаній–виробників цукру, обсяг виробництва цукру яких на ринку складає понад 58 відсотків, виробляють значні обсяги цукросировини за сучасними інтенсивними технологіями, які навіть у складних кліматичних умовах забезпечують високий урожай цукрових буряків – понад 500 центнерів з гектара.

Компанія ТОВ «Фірма «Астарта – Київ» об'єднує 6 цукрових заводів. У цьому році вирощує 35 тис. га цукрових буряків, планує одержати 272,0 тис. тонн цукру (у 2008 році виробила 235,32 тис. тонн цукру).

Компанія ВАТ «Цукровий союз «Укррос» об'єднує 6 цукрових заводів. У цьому році вирощує 17,9 тис. га цукрових буряків, планує одержати 266,0 тис. тонн цукру (у 2008 році виробила 199,37 тис. тонн цукру).

Компанія ЗАТ «Укрпромінвест» об'єднує 3 цукрових заводи. У цьому році вирощує 20,6 тис. га цукрових буряків, планує одержати 136,0 тис. тонн цукру (у 2008 році виробила 135,61 тис. тонн цукру).

Компанія ТОВ «Райз» об'єднує 2 цукрових заводи. У цьому році вирощує 16,2 тис. га цукрових буряків, планує одержати 150,0 тис. тонн цукру (у 2008 році виробила 100,84 тис. тонн цукру).

Компанія ЗАТ «Західна компанія «Дакор» об'єднує 3 цукрових заводи. У цьому році вирощує 17,0 тис. га цукрових буряків, планує одержати 107,0 тис. тонн цукру (у 2008 році виробила 87,65 тис. тонн цукру).

Група компаній «Мрія» об'єднує 6 цукрових заводів. У цьому році вирощує 23,0 тис. га цукрових буряків, планує одержати 100,0 тис. тонн цукру (у

2008 році виробила 63,42 тис. тонн цукру).

Компанія Агрофірма «Світанок» об'єднує 2 цукрових заводи. У цьому році вирощує 9,7 тис. га цукрових буряків, планує одержати 60,0 тис. тонн цукру (у 2008 році виробила 45,01 тис. тонн цукру).

Компанія ПП «Кряж» об'єднує 3 цукрових заводи. У цьому році вирощує 6,8 тис. га цукрових буряків, планує одержати 34,0 тис. тонн цукру (у 2008 році виробила 34,92 тис. тонн цукру).

Інтегрованими цукровими компаніями у 2008 році вироблено 921,13 тис. тонн, або 58,6 відсотка від загальної кількості цукру білого.

Починаючи з минулого 2008 року, сільгосппідприємства, що вирощують цукрові буряки, отримали по 750 гривень на один гектар посівів. Такий же розмір державної підтримки відповідно до постанови Кабінету Міністрів України від 3 червня 2009 року № 625 «Про затвердження Порядку використання у 2009 році коштів Стабілізаційного фонду для державної підтримки виробництва продукції рослинництва» передбачено й на 2009 рік. Зазначені кошти – 218 млн. гривень – в 2009 році, згідно зі статистичними даними, виділяються на площу 290,1 тис. га цукрових буряків. Однак, на даний час виробники цукрових буряків зазначені кошти не отримали.

Наявність цукру на внутрішньому ринку. Відповідно до оперативного балансу пропозиції та попиту цукру на період 2008/2009 року, узгодженого з Мінекономіки, станом на 1 вересня 2009 року розрахункові запаси цукру в усіх суб'єктах господарювання склали 643 тис. тонн. У 2009 році валовий збір солодких коренів очікується в обсязі 12 млн. тонн, з яких планувалося виробити 1500 тис. тонн цукру.

Таким чином, за прогнозними розрахунками власні ресурси цукру на 2009/2010 маркетинговий рік складуть 2143 тис. тонн при встановленій Кабінетом Міністрів України квоті поставки його на внутрішній ринок 1984 тис. тонн.

Крім того, у 2010 році ймовірно постачання цукру

Вродило!

– сирцю з тростини на внутрішній ринок України відповідно до зобов'язань, узятих Україною при вступі до СОТ, в обсязі 260 тис. тонн. Можливе надходження цукру в Україну (в рамках Угоди про вільну торгівлю) й із Республіки Білорусь.

Отже, загальний обсяг цукру, який може надійти на внутрішній ринок України у 2010 році, прогнозується в межах 2400 тис. тонн.

Вказаний обсяг квоти за даними Мінекономіки має забезпечити поставки цукру за такими напрямками:

– фонд споживання (виходячи із рівня споживання 40 кг на рік на 1 людину) - 1830 тис. тонн;

– інше споживання - 120 тис. тонн;

– поповнення держрезерву - 34 тис. тонн.

Слід також зазначити, що відповідно до вимог чинного законодавства передбачається формування у 2009/2010 маркетинговому році Аграрним фондом державного продовольчого резерву цукру в обсязі 314 тис. тонн (16 відсотків від обсягу внутрішнього споживання).

Імпорт та експорт цукру. За вересень 2008 року – серпень 2009 року в Україну завезено 78,5 тис. тонн цукру, у тому числі із Республіки Білорусь (у режимі вільної торгівлі) – 77,6 тис. тонн. Крім того, завезено 16,5 тис. тонн цукру-сирцю з тростини та 26 тис. тонн суміші цукру з вмістом какао. Загальна кількість імпорту становить 121,0 тис. тонн.

При цьому експорт цукру за цей період склав 34 тис. тонн.

Значним стимулюючим фактором збільшення виробництва цукру є розширення зовнішніх ринків продаж. З 1 січня 2009 року передбачалося відкриття режиму вільної торгівлі по цукру з Російською Федерацією. Проте, Російською Федерацією в односторонньому порядку продовжено термін вилучення з режиму вільної торгівлі цукру з Україною до 2013 року.

У свою чергу, Українська сторона вжила адекватних заходів. Постановою Кабінету Міністрів України від 28 січня 2009 року № 38 подовжено строк скасування вилучення цукру білого з режиму вільної торгівлі з Російською Федерацією також до 1 січня 2013 року.

Відповідно до постанови Кабінету Міністрів України від 27 грудня 2008 року № 1125 та наказу Мінагрополітики від 18 травня 2009 року № 370 розподілено обсяг щорічної квоти цукру-сирцю з тростини в межах 260 тис. тонн між цукровими заводами – виробниками цукру квоти «А». Станом на 25.08.2009 Міністерством аграрної політики надано Погодження на видачу ліцензій на імпорт в Україну цукру-

сирцю з тростини зазначеним підприємствам в обсязі 182,1 тис. тонн.

Цінова ситуація на ринку цукру. На початку 2009 року провідні аналітики прогнозували дефіцит цукру в світі у 2009/2010 маркетинговому році на рівні 2,5 млн. тонн. Проте складні погодно-кліматичні умови першого півріччя 2009 року в основних виробників цукру (низькі темпи збору цукрової тростини в Бразилії через затяжні дощі, яка є найбільшим у світі експортером цукру; посуха в Індії – другий за величиною в світі експортер і споживач цукру; посуха в Таїланді та Мексиці, від якої постраждали також посіви цукрової тростини) змусили змінити прогноз. Отже, у серпні поточного року провідні аналітики зменшили прогноз виробництва цукру в 2009/2010 МР до 156,9 млн. тонн.

Таким чином, за прогнозними результатами дефіцит цукру в світі складе щонайменше 6 млн. тонн.

Це зумовило зростання світових цін як на цукор білий, так і на цукор-сирець з тростини (оптові ціни цукру білого на ринках країн Європи та Прибалтики становлять 1000–1200 євро за одну тонну).

У зв'язку з цим відзначається зростання цін і на світових біржах, де станом на 1 вересня 2009 року спостерігалася така ситуація:

Лондонська біржа (цукор білий) – 573,1 дол. США (+79,3 \$/тонну за період з 31 липня до 31 серпня);

Нью-Йоркська біржа (цукор-сирець з тростини) – 537,7 дол. США (+124,3 \$/тонну за період з 31 липня до 31 серпня);

СІФ Чорне море(цукор-сирець з тростини) – 552,7дол. США. (+129,3 \$/тонну за період з 31 липня до 31 серпня).

Намітилася тенденція до зростання цін і в сусідніх з Україною (440–666 \$/тонну) державах (станом на 1 вересня 2009 р. дол. США):

Російська Федерація – 829–956 (+81 \$/тонну за період з 31 липня до 1 вересня);

Республіка Білорусь – 619 (+9 \$/тонну за період з 31 липня до 1 вересня);

Республіка Молдова – 740–760 (+54 \$/тонну за період з 31 липня до 1 вересня).

Слід також зазначити, що за даними світових інформаційних агентств, ціни на цукор-сирець з тростини в цьому році досягли максимуму 28 річної давнини – 19,73 цента і вже перевищили ціну 20 центів за фунт.

Станом на 17.09.2009 при умові ввезення в Україну тростинного цукру-сирцю в межах тарифної квоти оптова ціна цукру білого, виробленого з нього, становить 6682 грн. (780 \$) за тонну з

урахуванням ПДВ.

Вищезгадана ситуація зумовила зростання як оптових, так і роздрібних цін з початку 2009 року в усіх регіонах України. Оптово-відпускні ціни на цукор в Україні станом на 1 вересня поточного року коливалися в межах 5,05 – 5,25 грн. проти 3,0-3,50 грн. за один кілограм, з урахуванням ПДВ, на початку року. Слід зазначити, що протягом останнього тижня намітилася тенденція до стабілізації оптово-відпускних цін, а в окремих регіонах – навіть до їх зниження. Крім того, внутрішній ринок характеризується низьким попитом, як з боку населення, так і підприємств харчової промисловості.

Роздрібні ціни з початку року выросли на 51,3 відсотка і станом на останню декаду серпня середній їх рівень на підприємствах торгівлі сягнув 5,63 грн. за один кілограм.

Передбачений постановою Кабінету Міністрів України від 13 червня 2009 року № 588 «Деякі питання реалізації цукру з державного продовольчого резерву» продаж цукру з державного продовольчого резерву здійснюється через визначені Міністерством економіки підприємства роздрібною торгівлю, насамперед, через ті, що мають розгалужену мережу.

Прогноз цін на цукрові буряки та цукор. Фактична середня ціна реалізації однієї тонни цукрового буряка у 2008/2009 маркетинговому році (з урахуванням ПДВ) становила 269 грн./тонну (при цьому рентабельність їх виробництва за 2008 рік складала 7,1 відсотка).

У 2008/2009 маркетинговому році діяли затверджені Урядом мінімальні ціни на цукрові буряки базисної цукристості для виробництва цукру квоти «А» на рівні 170 грн. за 1 тонну та на цукор квоти «А» – 2500 грн. за 1 тонну (з урахуванням ПДВ).

На 2009/2010 маркетинговий рік затверджено наступні рівні мінімальних цін: на цукрові буряки – 220 грн./тонну; на цукор квоти «А» – 3200 грн./тонну (з урахуванням ПДВ).

Яка ціна на цукрові буряки урожаю 2009 року?

Інститутом цукрових буряків та ННЦ «Інститут аграрної економіки» УААН здійснено розрахунки, згідно з якими, враховуючи збільшення у поточному році, порівняно з минулим роком, витрат на виробництво цукрових буряків, розрахункова закупівельна ціна цукрових буряків урожаю 2009 року складе 315 грн. за 1 тонну.

Непросто відповісти й на запитання щодо ціни на цукор з цукрових буряків урожаю 2009 року.

Витрати на виробництво однієї тонни цукру в 2008 році становили 3675

грн., при середній ціні закупівлі однієї тонни цукрових буряків 269 гривень. З вересня 2008 по серпень 2009 року відбулося збільшення всіх складових витрат, що формують собівартість виробництва цукру, а саме: тарифів на природний газ – в 1,6 рази, цін на вапняковий камінь – на 18 відсотків, дифузійні ножі – в 1,5 рази, мішкотару – на 6 відсотків, хімічні препарати (формалін) – на 8 відсотків, сірку – в 4,3 рази, фільтрувальну тканину – на 14 відсотків, металопрокат – на 4 відсотки, кальциновану соду – на 21 відсоток, мінімальної заробітної плати, відповідно до прийнятих Урядом рішень – на 20 відсотків, тарифів на залізничне перевезення – на 7 відсотків.

Отже, оптово-відпускна ціна на цукор, виходячи із зазначених витрат, ціни цукрових буряків в розмірі 315 грн. за 1 тону, за рівня рентабельності виробництва цукру 15 відсотків розрахунково становитиме 5,40 грн. за 1 кілограм в роздрібній торгівлі.

Про готовність цукрозаводів до роботи в поточному сезоні. До сезону переробки цукрових буряків готуються 60 цукрових заводів, яким виділено, відповідно до наказів Міністерства аграрної політики України, квоту «А» на виробництво цукру із цукрових буряків та цукру-сирцю з тростини, в межах тарифної квоти, у обсязі 1989 тис.тонн. Торік працювало 70 цукрових заводів, 30 із них заготовили достатню кількість цукросировини з цукристістю 15,5 – 17,0 відсотків і мали тривалість виробництва понад 45 діб, при виході цукру 13–15 відсотків із ступенем вилучення цукру від 78,0 до 85,75 відсотка.

Зменшення кількості працюючих цукрових заводів пов'язано, передусім, із їх збитковою діяльністю. За даними Держкомстату, у 2008 році 73,3 % підприємств одержали збиток у сумі 711,4 млн. грн., і лише 26,7 % підприємств одержали прибуток у сумі 61 млн. грн. Причинами збиткової роботи 40 цукрозаводів стали:

- недостатня кількість обігових коштів для підготовки цукрових заводів до виробничого сезону;
- відсутність пільгового кредитування для закупівлі матеріальних ресурсів та цукросировини;
- недостатня кількість та якість цукросировини.

Для того, щоб розпочати сезон цукроваріння, цукровим заводам потрібні кошти для попередньої оплати за природний газ в обсязі 1,2 млрд. гривень та закупки цукрових буряків в обсязі 600 млн. гривень.

Міністерством аграрної політики спільно з НАЦУ «Укрцукор» складено графік пропуску цукрових заводів.

Першими розпочали роботу ТОВ «Агрокомплекс «Зелена долина» (Томашпільський цукровий завод, Вінницька обл.), ТОВ «Агрофірма «ім. Довженка» ВП «Яресківський цукровий завод» (Полтавська область), ТОВ «Панда» (Селищанський цукровий завод, Черкаська обл.).

У період з 1 по 5 вересня 2009 року розпочали роботу 2 заводи, з 6 по 10 вересня – 2 заводи, з 11 по 15 вересня – 4 заводи, з 16 по 20 вересня – 4 заводи, з 21 по 25 вересня – 18 заводів.

Дату пропуску ВАТ «Пальмірський цукровий завод», ЗАТ НВП «Західцукор», ВАТ «Золочівагро» і ВАТ «2-й ім. Петровського цукровий завод» не було визначено у зв'язку з відсутністю у них коштів для попередньої оплати за природний газ та недостатньої кількості цукросировини.

Висновки і першочергові заходи, яких необхідно вжити для збереження вітчизняного бурякоцукрового комплексу. З метою збереження вітчизняного бурякоцукрового комплексу та забезпечення ефективної переробки цукрових буряків урожаю 2009 року необхідно вирішити наступні питання:

- прискорити виплату коштів державної підтримки вирощування цукрових буряків для виробництва цукру в межах квоти «А» в розмірі 750 грн. на 1 гектар фактично посіяної площі;
- під час формування видатків Державного бюджету України на 2010 рік передбачити кошти для фінансової підтримки вирощування цукрових буряків для виробництва цукру в межах квоти «А» у розмірі 1500 грн. на 1 гектар посіву і/та часткової компенсації відсотків за кредитами підприємствам бурякоцукрового комплексу не менше

250 млн. гривень;

- прискорити виконання доручень Кабінету Міністрів України з питань стабілізації забезпечення цукрових заводів природним газом та введення доступних тарифів на залізничні перевезення сировини і матеріально-технічних ресурсів;

- запровадити порядок розрахунків цукрових заводів, особливо в першому місяці виробничого сезону, за природний газ по факту його споживання, а не на умовах попередньої оплати;

- забезпечити закупівлю цукру Аграрним Фондом до державного продовольчого резерву у вересні-листопаді 2009 року в обсягах, передбачених Законом України «Про державну підтримку сільського господарства України» (16 відсотків від обсягів внутрішнього споживання – 314 тис. тонн);

- запровадити облік запасів цукру на внутрішньому ринку на всьому ланцюгу від виробника до кінцевого споживача (декларування запасів, ліцензування оптової торгівлі цукром). У даний час законопроект із зазначеного питання знаходиться на узгодженні в заінтересованих центральних органах виконавчої влади;

- передбачити у 2010 році кошти для розробки нормативно – технічної документації, адаптованої до Європейських вимог для цукрової галузі;

- активізувати переговорний процес з Урядом Російської Федерації щодо поставки до Російської Федерації цукру з цукрових буряків;

- виділити кредитні ресурси під гарантії Уряду для прийняття та впровадження державної програми модернізації цукрових заводів з урахуванням запровадження енергозберігаючих технологій та виробництва біопалива.

АНОТАЦІЯ

Стан і перспективи бурякоцукрової галузі у новому виробничому сезоні.

АННОТАЦІЯ

Состояние и перспективы свеклосахарной отрасли в новом производственном сезоне.

ANNOTATION

State and prospects of beet-sugar branch in the new production season

ШАНОВНІ ЧИТАЧІ

Доводимо до відома усім прихильникам «ЦБ», що в наступному році наш часопис уроздіб не надходитиме. Отож передплачуйте журнал «ЦБ» на 2010 рік і радьте це зробити друзям, знайомим, всім, кому не байдужа доля єдиного в Україні професійного видання для працівників бурякоцукрових галузей.

На журнал збережено найкращу передплатну ціну – 30 гривень на увесь рік!

Індекс видання 74327